

Ako vážne korupcia zasahuje slovenský biznis a ako proti nej bojovať?

TREND Fórum, 5. december 2013, Radisson Blu Carlton Hotel, Bratislava

Róbert Kičina, výkonný riaditeľ PAS

Aká je úroveň korupcie na Slovensku?

- ▣ Medzinárodný prieskum: V Indexe vnímania korupcie (Transparency International) je **SR na 61. mieste**, tzn. 175 krajín je na tom horšie, no 60 krajín sveta – vrátane Poľska (38. miesto), Maďarska (47.) a Českej republiky (57.) – je hodnotených lepšie.
- ▣ Vládne materiály a korupcia: Národný program reforiem 2012 a 2013 spomína korupciu len okrajovo; Strategický plán boja proti korupcii z roku 2011 bol z väčšej miery implementovaný, ale v praxi to podnikatelia nepocítili. Problémom je, že slovenskí politici sa **verejne ku korupcii vyjadrujú len veľmi obmedzene** a v ich verejných vystúpeniach dostávajú oveľa širší priestor iné problémy, čím sa vytvára dojem, že korupcia na Slovensku neexistuje a nie je problémom.
- ▣ Prieskumy medzi podnikateľmi: Korupcia dlhodobo patrí medzi top bariéry podnikania. V posledných rokoch pritom vnímanie miery korupcie na Slovensku stúpa – ešte v roku 2006 bola korupcia štvrtou najväznejšou bariérou podnikania no v roku 2010 ju podnikatelia **zaradili na vrchol bariér podnikania**.

Z nedávneho prieskumu PAS, TIS a INEKO medzi podnikateľmi (425 respondentov) vyplynulo, že priemerný úplatok z verejnej zákazky činí zhruba **13 percent** jej hodnoty; štát by mal z tohto dôvodu pri verejných zákazkách ročne prichádzať o zhruba **pol miliardy eur**.

Podnikatelia, ktorí priamo podnikajú v oblasti štátnych zákaziek pritom korupciu v nich nevnímajú až tak dramaticky ako ostatní podnikatelia; otázne ale je, či skutočný stav zámerne neprifarbuje.

Najväčšie riziko korupcie hrozí pri kontaktoch/kontraktoch s **ministerstvami a ostatnými orgánmi štátnej správy, inštitúciami poskytujúcimi eurofondy, VÚC, súdmi a podnikmi vo verejnom vlastníctve**. Inými slovami, v najväčšej miere sa korupcia vyskytuje pri **verejnom obstarávaní** (čo neprekvapuje) a pri **eurofondoch** (čo je prekvapujúce, keďže zrejme neexistuje žiadna iná dotačná schéma, ktorá by bola intenzívnejšie kontrolovaná z rôznych úrovní než eurofondy).

Problém je, že protikorupčnú legislatívu na papierí máme primeranú, na úrovni európskych štandardov, no nedostatky sú pri vynucovaní jej dodržiavania.

a) fungujúce opatrenia:

- náhodné pridelovanie súdnych prípadov počítačom
- zverejňovanie rozhodnutí súdov
- automatické zverejňovanie zmlúv štátu, obcí a štátnych podnikov

b) opatrenia len na papieri:

- zverejňovanie majetku politikov
- zákon o slobodnom prístupe k informáciám

c) úplne chýba

- pravidlá transparentného lobingu
- lepšia kontrola financovania politických strán
- účinná ochrana nahlasovateľov korupcie

Odporúčania PAS na zvýšenie transparentnosti a obmedzovanie korupcie:

▣ **Zvýšiť transparentnosť pri správe vecí verejných**

- **Vytvoriť verejný register politických nominácií vo verejnej správe**, aby bolo možné jednoznačne prepojiť prešľapy i úspechy štátnych manažérov s konkrétnymi stranami, ktoré ich nominovali.
- Prejsť od **pasívneho prístupu k informáciám k ich aktívnemu zverejňovaniu**, aby občania nemuseli informácie od štátu žiadať, ale aby úrady a štátne podniky informácie o svojej činnosti automaticky zverejňovali samé bez akéhokoľvek vyzývania.
- **Vytvoriť medzinárodnú databázu zadaní a výsledkov verejných tendrov v korupčne najohrozenejších oblastiach**, aby bolo možné tendre medzi sebou porovnávať a vyselektovať pokusy o machinácie.

▣ **Podporovať nahlasovanie a odhaľovanie korupcie**

- **Prijať zákon o ochrane nahlasovateľov korupcie**, ktorého prioritou by mala byť ich právna ochrana, ochrana pred prepustením ako aj odmena za peniaze zachránené pre štát.
- **Zrušiť možnosť trestného stíhania za ohováranie** (ohováranie posunúť do roviny občianskych sporov), aby sa novinári, ktorí svojou prácou odhaľujú korupčné kauzy a skúmajú podozrenia z korupcie, nemuseli obávať prípadného trestného konania. Ohováranie nie je kriminalizované napr. vo Veľkej Británii, USA, Novom Zélande, Chorvátsku, Estónsku či Rumunsku.

▣ **Vytvoriť rámec na transparentný lobing a ochranu pred nepoctivým lobingom**

- **Zaviest' elektronické návštevne knihy na úradoch i v štátnych podnikoch**, aby bolo kontrolovateľné kto, s kým a o čom rokoval.
- **Zabezpečiť verejné pripomienkovanie poslaneckých pozmeňujúcich návrhov**, aby sa obmedzilo pretláčanie záujmov cez poslancov v parlamente bez možnosti verejnej diskusie o predkladaných zmenách.